

**IMPACT DIRECTIVE 2008/99/EC OF THE EUROPEAN
PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL OF 19 NOVEMBER 2008
ON CRIME POLICY IN POLAND**

**WPŁYW DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
2008/99/WE Z DNIA 19 LISTOPADA 2008 R.
NA POLSKĄ POLITYKĘ KRYMINALNĄ**

mgr Marta Wójcicka

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej w Józefowie

ABSTRACTS

European Union law determines the development of the internal law of the Member States directly or indirectly in almost every area of their activity. One of the important functions of the state is to protect the environment. The establishment and implementation of the principle of sustainable development, as well as intensified by the European Union for last several years environmental policy, has forced changes aimed at improving the fight against crimes against the environment. The changes introduced by the *Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law* had an impact on crime policy in Poland. This article was devoted to discussion of changes in the Polish Criminal Code that have taken place under the influence of this directive. At the same time article contains the explanation of the directive, as an act constituted by the EU institutions and its role in the creation of domestic law in the Member States.

Prawo Unii Europejskiej determinuje rozwój prawa wewnętrznego państw członkowskich pośrednio lub bezpośrednio, praktycznie w każdej dziedzinie ich aktywności. Jedną z istotnych funkcji państwa jest ochrona środowiska naturalnego. Powstanie i wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju, a także zintensyfikowana od kilkunastu lat przez Unię Europejską polityka ochrony środowiska wymusiła wprowadzenie zmian, których celem jest skuteczniejsze zwalczanie przestępstw przeciwko środowisku naturalnemu. Zmiany wprowadzone poprzez *dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony*

środowiska poprzez prawo karne miały wpływ na politykę kryminalną w Polsce. Niniejszy artykuł poświęcono omówieniu reformy polskiego kodeksu karnego, która dokonała się pod wpływem tego aktu wtórnego prawa UE. Artykuł zawiera w sobie objaśnienie roli dyrektywy, jako aktu stanowionego przez instytucje UE, w kształtowaniu prawa wewnętrznego państw członkowskich.

KEYWORDS:

EU law, the Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law, criminal policy

prawo UE, dyrektywa, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne, polityka kryminalna

WPROWADZENIE. DYREKTYWA JAKO AKT PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, w dniu 1 maja 2004 roku, wpływ na polskie prawo wywiera przede wszystkim prawo stanowione przez instytucje prawodawcze tej organizacji. Polska, przystępując do Wspólnoty, zdecydowała się przekazać część swojej suwerenności państwowej na rzecz UE, zobowiązując się do wypełniania swoich zobowiązań względem organizacji. Wynika to bezpośrednio z art. 97 Konstytucji RP (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483), zgodnie z którym jeżeli umowa międzynarodowa powołująca do życia organizację międzynarodową, ratyfikowana przez Polskę, przewiduje swój odrębny system źródeł prawa, to prawo stanowione przez tę organizację jest stosowane bezpośrednio w Polsce, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z prawem wewnętrznym. Umową międzynarodową w tym przypadku będzie Traktat o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.¹

Jednym ze zobowiązań, wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, jest konieczność wdrażania dyrektyw, które jako jedyny akt prawa UE, zawsze wymagają zabiegu implementacji do polskiego systemu prawnego. Pozostałe akty prawa UE, takie jak rozporządzenia, czy też decyzje,² wymagają implementacji jedynie w wyjątkowych przypadkach (A. Trybunalski, 2013, s. 175). Dyrektywa jest narzędziem harmonizacji prawa Unii Europejskiej. Może być skierowana do

wszystkich lub wybranych państw członkowskich. Oznacza to, że instytucje UE, uchwalając prawo UE³ mogą skierować dyrektywę jedynie do tych państw UE, w których aspekt będący przedmiotem dyrektywy jest niewystarczająco rozwinięty lub wymaga reformy, pozostawiając poza zasięgiem podmiotów zobowiązanych do wdrożenia jej zapisów państwa, w których mechanizm działa bez zarzutu (Por. A. Kozińska, 2011, s.102). Należy także pamiętać, iż sama implementacja dyrektyw do porządku prawnego nie oznacza jedynie przyjęcia przez instytucje krajowe odpowiednich przepisów prawnych. Skuteczność procesu wdrożenia i zapewnienia wykonalności zapisów dyrektywy wymaga dodatkowych działań, określanych w literaturze jako „implementacja praktyczna”. Oznacza ona pozostałe działania administracji państwa członkowskiego, w szczególności takie, jak przyjmowanie aktów wewnętrznie obowiązujących oraz czynności związanych z nadzorem i kontrolą administracyjną (B. Kurcz, 2004, s. 39).

Prawo Unii Europejskiej posiada pierwszeństwo przed prawem wewnętrznym państwa członkowskiego. Zasada ta, wypracowana w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zakazuje państwom członkowskim wprowadzania do swojego wewnętrznego prawa przepisów, które byłyby sprzeczne z prawem UE. W razie zaś wystąpienia sprzeczności, pierwszeństwo mają zapisy prawa wspólnotowego, co potwierdzone zostało wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2005 r. (K. Zalewska-Wojtuś, www.cire.pl/pliki/2/dyrektywa_jako_zrodlo_prawa.pdf) Tym samym można podsumować, iż prawo UE wpływa bezpośrednio lub pośrednio na każdą dziedzinę działalności państw członkowskich.

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY W SPRAWIE OCHRONY ŚRODOWISKA POPRZEZ PRAWO KARNE – WPŁYW NA POLITYKĘ KRYMINALNĄ W POLSCE

Jedną z podstawowych funkcji państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. W tym aspekcie niezwykle istotną rolę odgrywa polityka kryminalna, która jak wskazuje Bronisław Wróblewski, wybitny teoretyk prawa i kryminolog, służy przede wszystkim wskazywaniu środków walki z przestępczością. Przestępczość w tym kontekście nie powinna być jednak rozumiana jako suma przestępstw popełnianych w danym miejscu i czasie, lecz także jako potencjalne zachowania przestępne pewnych osób, a także określanie sposobów jej przeciwdziałania

(J.J. Kolarzowski, 1996, s. 26). Jak wskazuje B. Wróblewski popełniane przestępstwa mają czasami związek ze zjawiskami społecznymi, które wydaje się, że nie mają żadnego związku ze zjawiskiem przestępczości (J.J. Kolarzowski, 1996, s. 27). Zgodnie z tą myślą daleki wydaje nam się związek przestępstw przeciwko środowisku naturalnemu z polityką kryminalną państwa. Jednak ochrona środowiska, w dobie jego wszechobecnej degradacji i wdrażania w każdym aspekcie działalności państwowej koncepcji zrównoważonego rozwoju, ma istotny wpływ na prawodawstwo, w tym na krajową i międzynarodową politykę kryminalną.

Bezpieczeństwo, które określić można jako stan lub proces, zapewniający optymalny rozwój państwa, gwarantujący zabezpieczenie interesów i potrzeb obywateli, a także uzyskiwany w drodze obrony militarnej i niemilitarnej przed zagrożeniami, wymaga użycia ze strony państwa nakładów i środków ze wszystkich obszarów jego działalności. W ramach bezpieczeństwa wyróżnić można takie jego rodzaje, jak: bezpieczeństwo militarne, społeczne, ekonomiczne, informacyjne, zdrowotne, energetyczne, czy też surowcowe. Jednym z istotnych rodzajów bezpieczeństwa, które pochłania coraz więcej uwagi ze strony państwa, jest bezpieczeństwo ekologiczne. Definiuje się je jako zabezpieczanie istnienia wszystkich elementów ekosystemu, przy zaangażowaniu różnych środków, w sposób zgodny z zasadami współżycia wewnętrznego państwa i społeczności międzynarodowej. Zagrożenia bezpieczeństwa ekologicznego mogą bowiem doprowadzić nie tylko do zaburzenia funkcjonowania ekosystemów, strat gospodarczych wpływających na tempo rozwoju państwa, ale także przede wszystkim zagrażać życiu i zdrowiu ludzkiemu (M. Stawicka, 2015, ss. 151–152).

Rola prawa karnego w ochronie środowiska jest różnie postrzegana. Niektóre osoby poddają pod wątpliwość konieczność ochrony przez prawo karne drobnych przewinień, takich jak zerwanie kwiatka czy złamanie gałęzi na drzewie. Zwolennicy tej teorii skłaniają się bardziej ku teorii ochrony przez prawo karne zdarzeń o charakterze katastrofalnym, takich jak silne zanieczyszczenie wód, zdewastowany krajobraz. Jeśli jednak wziąć pod uwagę masowość drobnych przewinień, jakich dopuszczają się ludzie i ich powtarzalność, można dostrzec niezbędną i uzasadnioną w konieczności ochrony również przed pozornie drobnymi sprawami, choć tu rola prawa karnego sprowadza się także do określenia gdzie istnieje granica pomiędzy mniej groźnymi wykroczeniami przeciwko środowisku a poważniejszymi przestępstwami (W. Radecki, 1995, ss. 58–59).

CELE I PRZYCZYNY REGULACJI

Przedmiotem zainteresowania niniejszego opracowania jest *dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne* (Dz. U. 2011 nr 94 poz. 549). Przyczyny uchwalenia dyrektywy można odnaleźć w jej preambule. Punkt 3 mówi o wzrastającej liczbie przestępstw przeciwko środowisku i ich skutkami, które w coraz większym stopniu wykraczają poza granice państw, w których przestępstwa te są popełniane. Takie przestępstwa stanowią zagrożenie dla środowiska i w związku z tym wymagają stosownej reakcji. W punkcie 5 rzeczowej preambuły określony został cel dyrektywy, czyli osiągnięcie skutecznej ochrony środowiska. Zachodzi bowiem szczególna potrzeba stosowania bardziej odstrasżających sankcji w odniesieniu do działań szkodliwych dla środowiska, które zasadniczo powodują lub mogą powodować znaczne szkody, dotyczące stanu powietrza, w tym stratosfery, gleby, wody, zwierząt lub roślin, bądź wpływają niekorzystnie na ochronę gatunków. Znacznie obszerniejsze wyjaśnienie celów uchwalenia tego aktu odnaleźć można we wniosku ustawodawczym Komisji Europejskiej, dotyczącym rzeczowej dyrektywy PE i Rady. (2007/0022 (COD)). Do głównych celów określonych we wniosku zaliczyć można zbyt małą skuteczność sankcji za przestępstwa przeciwko środowisku stosowane obecnie w państwach członkowskich. Dodatkowo, nie wszystkie poważne przestępstwa przeciwko środowisku podlegają prawu karnemu we wszystkich państwach członkowskich, nawet jeśli zdaniem KE jedynie sankcje karne mogłyby odnieść, z kilku powodów, wystarczająco odstrasżający skutek. Konieczność uskutecznienia polityki kryminalnej w zakresie ochrony środowiska poprzez nałożenie sankcji karnych jest oznaką społecznego potępienia, którego charakter jest inny niż w przypadku sankcji administracyjnych, bądź mechanizmu kompensacyjnego stosowanego w prawie cywilnym. Sankcje administracyjne lub innego rodzaju sankcje finansowe mogą odnosić odstrasżający skutek w przypadku, gdy przestępca jest niezamożny lub przeciwnie, nie odniosą żadnego skutku, gdy jest on w bardzo dobrej sytuacji finansowej. W takich przypadkach konieczne powinno być zastosowanie kary pozbawienia wolności. Dodatkowym celem dyrektywy jest gwarancja bezstronności poprzez dochodzenie prowadzone przez organy inne niż organy administracyjne, które wydały zezwolenie na eksploatację, bądź upoważnienie do uwolnienia zanieczyszczeń.

Należy pamiętać, iż europejskie prawo karne nie stanowi spójnego i jednolitego systemu prawnego, zbudowanego na wzór systemów karnych

państw członkowskich. Jednocześnie posiada ono najszerszej zbudowaną warstwę normatywną właśnie w zakresie prawa ochrony środowiska, a także prawa konkurencji oraz prawa gospodarczego (M. Sitek, 2012, s. 195).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE określiła termin, w jakim państwa członkowskie są zobowiązane do implementacji przepisów dyrektywy na 26 grudnia 2010 r. Charakterystyczne dla dyrektywy, jako rodzaju źródła prawa UE, jest to, że nie narzuca ona sposobów w jakich państwo ma dokonać wdrożenia jej zapisów. Dyrektywa określa cel, który każde wskazane państwo członkowskie realizuje w dowolnie wybrany sposób. Mówiąc inaczej, dyrektywa określa jedynie minimalne przepisy, które powinny zostać wprowadzone w państwach członkowskich. Te ostatnie mają możliwość przyjęcia lub utrzymania bardziej rygorystycznych środków, dotyczących skutecznej realizacji jej celów. Zasada ta sformułowana została w art. 8 pkt 1. dyrektywy 2008/99/WE. W punkcie kolejnym państwa członkowskie zobowiązane zostały do przekazania Komisji Europejskiej tekstów podstawowych przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą, oraz tabeli, wskazującej korelacje między tymi przepisami a niniejszą dyrektywą.

DEFINICJE LEGALNE

W dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne pojawiły się istotne dla przyszłych przepisów definicje legalne. Pierwsza z nich, określona w art. 2 lit. A, to definicja pojęcia „bezprawny”, czyli naruszający ustawodawstwo Unii Europejskiej, a także ustawę lub przepisy administracyjne państwa członkowskiego lub decyzję podjętą przez właściwy organ państwa członkowskiego, wprowadzające w życie akty prawne Wspólnoty.

Inna ważna definicja dotyczy „osoby prawnej”, która oznacza podmiot prawny, posiadający taki status, zgodnie z właściwym prawem krajowym, z wyjątkiem państw lub organów publicznych sprawujących władzę państwową oraz z wyjątkiem międzynarodowych organizacji publicznych.

RODZAJE PRZESTĘPSTW PRZECIWKO ŚRODOWISKU

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE określiła następujące rodzaje przestępstw przeciwko środowisku, których ściganie musi zostać zapewnione prawodawstwem wewnętrznym państw członkowskich, na podstawie tego aktu:

- zrzucanie, emisja lub wprowadzanie takich ilości substancji lub przemieniania jonizującego do powietrza, gleby lub wody, które powodują lub mogą spowodować śmierć lub poważne uszkodzenie ciała lub znaczną szkodę dla jakości powietrza, jakości gleby lub jakości wody lub dla zwierząt lub roślin;
- zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie odpadów, w tym nadzór nad tymi działaniami oraz późniejsze postępowanie z miejscami unieszkodliwiania odpadów, w tym także działania podejmowane następnie w charakterze sprzedawcy lub pośrednika (zagospodarowanie odpadów), które powodują lub mogą spowodować śmierć lub poważne uszkodzenie ciała lub znaczną szkodę dla jakości powietrza, jakości gleby lub jakości wody, lub dla zwierząt lub roślin;
- przemieszczanie odpadów, jeśli działanie to wchodzi w zakres zastosowania art. 2 ust. 35 rozporządzenia (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (1) i jest dokonywane w znacznych ilościach, bez względu na to, czy odbywa się w ramach jednego przemieszczenia czy kilku przemieszczeń, które okazują się ze sobą powiązane;
- eksploatacja zakładu, w którym prowadzona jest działalność niebezpieczna lub w którym są składowane lub wykorzystywane niebezpieczne substancje bądź preparaty oraz która, poza zakładem, powoduje lub może spowodować śmierć lub poważne uszkodzenie ciała lub znaczną szkodę dla jakości powietrza, jakości gleby lub jakości wody, lub dla zwierząt lub roślin;
- produkcja, przetwarzanie, obsługa, wykorzystywanie, posiadanie, przechowywanie, transport, przywóz, wywóz i usuwanie materiałów jądrowych lub innych niebezpiecznych substancji radioaktywnych, które powodują lub mogą spowodować śmierć lub poważne uszkodzenie ciała lub znaczną szkodę dla jakości powietrza, jakości gleby lub jakości wody, lub dla zwierząt lub roślin;
- zabijanie, niszczenie, posiadanie lub przywłaszczanie sobie okazów chronionych gatunków dzikiej fauny lub flory, z wyjątkiem przypadków, gdy postępowanie to dotyczy nieznaczej ilości takich okazów i ma nieznaczący wpływ na zachowanie gatunków;
- handel okazami chronionych gatunków dzikiej fauny lub flory, ich częściami lub pochodnymi, z wyjątkiem przypadków gdy postępowanie takie dotyczy nieznaczej liczby takich okazów i ma nieznaczący wpływ na zachowanie gatunków;

- jakiegokolwiek postępowanie, które powoduje znaczne zniszczenie siedliska przyrodniczego na terenie chronionym;
- produkcja, przywóz, wywóz, wprowadzanie do obrotu lub wykorzystywanie substancji zubożających warstwę ozonową.

Co ważne, preambuła do Dyrektywy 2008/99/WE wskazała także na zaostrenie odpowiedzialności prawnej względem nieprzestrzegania nałożonego prawem obowiązku, które na mocy aktu może mieć taki sam skutek jak aktywne działanie i w związku z tym musi podlegać sankcjom. Pkt 7 preambuły stanowi, że takie postępowanie, umyślne lub będące skutkiem rażącego niedbalstwa, należy uznać za przestępstwo karne na obszarze całej Wspólnoty.

Zgodnie z art. 5 sankcje za wskazane wyżej czyny, a przyjęte przez państwa członkowskie, celem skutecznej ochrony środowiska, powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające.

OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO PRZEZ POLSKIE PRAWO KARNE

Przestępstwa przeciwko środowisku, po raz pierwszy wprowadzone zostały do polskiego Kodeksu Karnego w dniu 6 czerwca 1997 r. Dzisiaj nie ma wątpliwości zarówno w doktrynie, jak i ustawodawstwie krajowym i wspólnotowym, o istnieniu związków pomiędzy prawem karnym i prawem ochrony środowiska. Przed 1997 r. ustawy w ogóle nie regulowały tej materii, bądź też czyniły to w sposób bardzo ograniczony (S. Raniszewski, 2012, ss. 74–76).

Dyrektywa, poza określeniem przestępstw przeciwko środowisku, wprowadziła kilka znaczących zmian w polskim Kodeksie Karnym. Zmiany te wprowadzone zostały Ustawą z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks Karny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 94, poz. 549.). Ustawa weszła w życie w dniu 10 czerwca 2011 r.

Pierwszą znaczącą zmianą jest art. 182 k.k. Zmiana została wprowadzona na podstawie art. 3. lit a i d. dyrektywy 2008/99/WE. Zgodnie ze wspomnianym przepisem dyrektyw do Kodeksu Karnego wprowadzony został katalog czynów, które powodują skutek w postaci przestępstwa, a które wymienione zostały we wcześniejszej części niniejszego opracowania. Pomimo tej zmiany nie zostało zmienione zagrożenie za popełnienie czynów określonych w § 1. Za popełnienie tych czynów grozi kara pozbawienia wolności na okres od 3 miesięcy do 5 lat. Co więcej zagrożenie karą pozbawienia wolności uzależnione jest od udowodnienia, że ilość substancji szkodliwych może spowodować zagrożenie dla życia lub

zdrowia człowieka, a także istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach. Mamy tu więc do czynienia ze zmianą znamion przestępstwa. Dodatkowo dokonana została zmiana terminologiczna. W miejsce istniejącego wcześniej określenia „ziemia”, wprowadzono pojęcie „powierzchnia ziemi”, celem uniknięcia rozbieżności pomiędzy przepisami Kodeksu Karnego a innym, niezwykle istotnym dla ochrony środowiska aktem, jakim jest Ustawa prawo ochrony środowiska (S. Raniszewski, 2012, ss. 80–81).

Kolejną znaczącą zmianą Kodeksu Karnego, pod wpływem dyrektywy 2008/99/WE było dodanie do art. 182, w którym mowa o odpowiedzialności karnej za zniszczenie, poważne uszkodzenie lub istotne zmniejszenie wartości przyrodniczej prawnie chronionego obiektu, powodując istotną szkodę, dwóch dodatkowych paragrafów. Zgodnie z art. 3 pkt h, dyrektywy § 3 i § 4 wprowadziły dodatkową odpowiedzialność, jeżeli czyn został popełniony w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie. We wskazanym przypadku odpowiedzialność karna została obostrzona z grzywny, kary ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2 (§ 1) do kary pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat, a gdy czyn popełniony jest nieumyślnie, karą pozbawienia wolności do lat 3 (S. Raniszewski, 2012, s. 82).

Kolejna zmiana wprowadzona została do art. 183 § 1 k.k., przy czym wdrożono zapis art. 3 pkt b dyrektywy, w myśl którego państwa członkowskie zapewniają, by czyny, dokonane bezprawnie i umyślnie lub będące skutkiem przynajmniej rażącego niedbalstwa, stanowiły przestępstwa karne. Artykuł ten spowodował konieczność dodania we wspomnianym art. 183 § 1 k.k. przestępstwa zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym nadzoru nad tymi działaniami oraz późniejsze postępowania z miejscami unieszkodliwiania odpadów, w tym także działania podejmowane następnie w charakterze sprzedawcy lub pośrednika (zagospodarowanie odpadów), które powodują lub mogą spowodować śmierć lub poważne uszkodzenie ciała lub znaczną szkodę dla jakości powietrza, jakości gleby lub jakości wody, lub dla zwierząt lub roślin. Wysokość zagrożenia za ten czyn pozostała niezmienną i wynosi od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności. Ponadto zostało dodane sformułowanie, dotyczące „znaczącego obniżenia jakości”, tak jak miało to miejsce w art. 181 § 1 (S. Raniszewski, 2012, s. 83).

Zmianę znamion strony przedmiotowej wprowadzono zaś w art. 184 kk., mówiącym o możliwość spowodowania „istotnego obniżenia jakości

wody, powietrza lub powierzchni ziemi”. W ramach implementacji dyrektywy dookreślono możliwość karania, gdy taki czyn spowoduje zagrożenie życia lub zdrowia choćby jednego człowieka. Czyn ten zagrożony jest karą pozbawienia wolności na okres od 6 miesięcy do 8 lat (S. Raniszewski, 2012, s. 84).

Dodatkowo, w wyniku zmian w Kodeksie Karnym, dokonanych pod wpływem dyrektywy 2008/99/WE, wyodrębniono dwa odrębne przestępstwa typu kwalifikowanego w art. 185 § 2, w miejsce dotychczas istniejącego jednego typu. Pierwszy z typów kwalifikowanych „istotnego obniżenia jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi”, określony w art. 185 § 2, zagrożony jest karą pozbawienia wolności od roku do lat 10. Dotyczy on czynu, w wyniku którego może wystąpić ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka. Drugi kwalifikowany typ tego przestępstwa, określony w art. 185 § 3 k.k. występuje, gdy następstwem jest śmierć człowieka. Taki czyn jest zagrożony karą pozbawienia wolności od 2 lat do 12. W taki sposób zostało obniżone zagrożenie, wynoszące do tej pory od roku do lat 10 za czyn, w wyniku którego następuje ciężki uszczerbek na zdrowiu (S. Raniszewski, 2012, s. 84).

PODSUMOWANIE

Polityka kryminalna niewątpliwie jest istotną funkcją sprawowaną przez państwo. Kształtowane pod wpływem zapisów prawa UE reguły odpowiedzialności prawnej za naruszenie przepisów o ochronie środowiska, mają charakter prewencyjny. Wydaje się, że dużym atutem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne, jest nałożenie większej odpowiedzialności za popełniane przestępstwo wobec podmiotów, które powinny charakteryzować się profesjonalizmem.

Pojawia się pytanie, czy kary za przestępstwa przeciwko środowisku powinny być coraz surowsze? Odnoszą one negatywne skutki w obrębie osób przebywających lub korzystających z danego elementu, fragmentu środowiska, a jednocześnie mają pośredni lub bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo istnienia każdej jednostki na tej planecie. Często zapominamy o tym, przedkładając wiele innych, mniej ważnych aspektów, ponad wspólne dobro, jakim jest środowisko naturalne. Ochrona środowiska naturalnego w przyszłości podlegać będzie zapewne intensyfikacji, zarówno na poziomie krajowym, jak i przede wszystkim unijnym i międzynarodowym. Ochronę środowiska naturalnego przez prawo karne

można zaś umieścić w obrębie siedmiu priorytetów obecnie obowiązującego 7. wspólnotowego programu działania w zakresie środowiska naturalnego 2014–2020, który to program od 1973 r. jest częścią i jednocześnie kontynuacją unijnej polityki w tym zakresie (M. Sitek, 2014, ss. 239). Skuteczniejsza ochrona środowiska naturalnego przez prawo, choć nie wyłącznie prawo karne, niewątpliwie uznana być może jako narzędzie realizacji celów określonych we wspomnianym programie, takich jak ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu, a także zwiększenie efektywności Unii w podejmowaniu międzynarodowych wyzwań związanych ze środowiskiem i klimatem.

Należy podkreślić, iż prawo karne to nie jedyne funkcjonujące w państwie narzędzie zwalczania zachowań, szkodzących środowisku naturalnemu. Prawo to powinno znaleźć zastosowanie wtedy, gdy bezskuteczna staje się ochrona zapewniana przez narzędzia techniczne, prawo administracyjne czy też cywilne. Z tego punktu widzenia prawo karne powinno być traktowane jako środek pomocniczy dla narzędzi wychowawczych czy odszkodowawczych (W. Radecki, 1995, ss. 65–66).

REFERENCES

- Kolarzowski J.J., *Definicja i funkcje polityki kryminalnej w pracach Bronisława Wróblewskiego*, „Studia Iuridica”, XXXI/1996, ISSN 0137-4346.
- Kozińska A., *Wdrażanie unijnego prawa ochrony środowiska w Polsce w latach 2001–2011*, [w:] *Dekada harmonizacji w prawie ochrony środowiska*, pod. red. M. Rudnickiego, A. Haładyj, K. Sobieraj, Warszawa 2011, ISBN 978-83-7702-319-8.
- Kurcz B., *Dyrektywy Wspólnotowe Unii Europejskiej ich implementacja do prawa krajowego*, Kraków 2004.
- Radecki, *Wykroczenia i przestępstwa przeciwko środowisku*, Warszawa – Wrocław 1995, ISBN 83-01-11731-1.
- Raniszewski S., *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne oraz jej implementacja do polskiego porządku prawnego*, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2012, nr 2, ISSN: 2080-9506.
- Sitek M., *Prawne i instytucjonalne podstawy modelu zrównoważonej konsumpcji w optyce 7. programu działania UE na rzecz ochrony środowiska do roku 2020*, „Journal of Modern Science”, 4/23/2014, Józefów 2014, ISSN 1734-2031.

Sitek M., Prawne i instytucjonalne ramy polityki karnej UE, „Journal of Modern Science” 1/12/2012, Józefów 2012, ISSN 1734-2031.

Stawicka M., Wpływ GMO i żywności transgenicznej na bezpieczeństwo ekologiczne i zdrowotne w Polsce, „Journal of Modern Science”, 1/24/2015, Józefów 2015, ISSN 1734-2031.

Trybunalski A., *Wybrane aspekty implementacji dyrektyw Unii Europejskiej do systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2013, Nr. 1 (13), ISSN 2082-1212.

Zalewska-Wojtuś K., *Dyrektywa jako źródło prawa*, „Energia elektryczna”, nr 2/2010, [online] www.cire.pl/pliki/2/dyrektywa_jako_zrodlo_prawa.pdf (dostęp 15-06-2015).

AKTY PRAWNE:

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/99/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne, Dz.U. 2011 nr 94 poz. 549.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553.

Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony środowiska poprzez prawo karne COM/2007/51/FINAL.

ENDNOTES

1. Dokładna nazwa traktatu to Traktat między Królestwem Belgii, Królestwem Danii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Grecką, Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Irlandią, Republiką Włoską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Królestwem Niderlandów, Republiką Austrii, Republiką Portugalską, Republiką Finlandii, Królestwem Szwecji, Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej) a Republiką Czeską, Republiką Estońską, Republiką Cypryjską, Republiką Łotewską, Republiką Litewską, Republiką Węgierską, Republiką Malty, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Słowenii, Republiką Słowacką dotyczący przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej do Unii Europejskiej, podpisany w Atenach w dniu 16 kwietnia 2003 r., Dz.U. 2004 nr 90 poz. 864.
2. W porządku prawnym Unii Europejskiej obowiązują także źródła pierwotne, czyli traktaty założycielskie, traktaty rewizyjne, traktaty akcesyjne oraz ogólne zasady prawa. Ze względu na temat niniejszej pracy nie będą one stanowiły jego przedmiotu, jako źródła automatycznie przyjmowane, poprzez zabiegi dostosowania prawa wewnętrznego do

prawa UE jeszcze przed akcesją państwa do Unii Europejskiej. W ramach wtórnych źródeł prawa istnieją obok dyrektyw, rozporządzeń i decyzji także akty delegowane i wykonawcze, a także zalecenia i opinie. Im także nie zostanie poświęcone to opracowanie ze względu na podmioty do których są skierowane, a także niewiążący charakter prawny.

3. W procesie stanowienia prawa UE bierze udział przede wszystkim Komisja Europejska, jako instytucja posiadająca prawo bezpośredniej inicjatywy ustawodawczej, a także Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej, jako instytucje uchwalające prawo UE.